

«BIBLIOTHECA PAEDAGOGICA»

Віталій Хромець

*Рудольф Штайнер:
педагогічна концепція*

ДУХ І ЛІТЕРА
Київ
2024

УДК 37.01

X941

Хромець В.

Рудольф Штайнер: педагогічна концепція

— Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2024. — 50 с. («BIBLIOTHECA PAEDAGOGICA», серія «Педагогічні концепції»)

ISBN 978-617-8262-50-1

Науково-публіцистичний нарис доктора філософських наук, директора ГО «Несторівський центр» Віталія Хромця присвячений педагогічній концепції видатного австрійського педагога Рудольфа Штайнера. Автор розглядає засади, на яких ґрунтується його педагогічна пропозиція, а також коротко висвітлює життєвий та професійний шлях, розкриває мету та основні принципи педагогіки Р. Штайнера. В. Хромець аналізує ключові аспекти педагогічного підходу Штайнера, що були покладені в основу формування так званої вальдорфської педагогіки. А також детально зупиняється на важливих аспектах, які творять унікальність педагогічної пропозиції Р. Штайнера, визначає її актуальність для сучасних українських педагогів.

Нарис може зацікавити як практикуючих педагогів, які прагнуть поглибити свої знання та впровадити ідеї Рудольфа Штайнера в роботі, так і студентів педагогічних закладів вищої освіти, які б хотіли розширити свої знання та дослідити педагогічні концепції нового контексту.

За сприяння мережі приватних освітніх закладів КМДШ ВСЕСВІТ

ISBN 978-617-8262-50-1

© Хромець В., 2024

© ДУХ І ЛІТЕРА, 2024

Передмова

Ви тримаєте в руках книжку з серії «Педагогічні концепції». Задум цієї серії простий: одна книжечка – одна педагогічна концепція видатного класика сучасної педагогіки. Думка про створення такої книжкової серії постала з півторарічного циклу лекцій під такою ж назвою.

Протягом кожної з лекцій ми в колі зацікавлених освітян розглядали та обговорювали одну з педагогічних концепцій. Ідея проведення такого лекційного циклу виникла у Андрія Мельника, засновника школи розвитку мислення *Cowo.guru*, та Лариси Андрійченко, очільниці *Britannica School*. За час проведення циклу в ньому взяли участь близько 60 осіб, а тисячі осіб потім переглянули відео на каналі *Cowo.guru*. Щира подяка Андрію та Ларисі, а також тим, хто активно брав участь у цій роботі та проявляв до неї інтерес. За сприяння у виданні цієї книжки щира подяка мережі приватних освітніх закладів КМДШ ВСЕСВІТ, зокрема особисто її власнику та співзасновнику Володимиру Козленку.

І лекційну частину, і тексти серії не слід розглядати як буквальну реконструкцію педагогічної пропозиції того чи іншого педагога-класика. Це, скоріше, спроба віднайти ключові концепти їхньої педагогіки та обдумати перспективи їх застосування в наш час. Тому не варто в цих текстах шукати академічної точності, але слід розглядати їх як нариси, мета яких – викликати інтерес до педагогічної класики та сприяти її популяризації серед освітян-практиків

та академічних дослідників. Це також заклик спиратися на потужний потенціал педагогічної класики в сучасній освітній практиці.

Ця книжка про педагогіку Рудольфа Штайнера – восьма в серії. Перша була присвячена Василю Сухомлинському, друга – Селестену Френе, третя – Антону Макаренку, четверта – Марії Монтесорі, п'ята – Олександрю Сазерленду Ніллу, шоста – Янушу Корчаку, сьома – Джону Дьюї. Крім того, невдовзі вийдуть нариси про педагогічні концепції Пауло Фрейре, Яна Амоса Коменського, Йоганна Генріха Песталоцці, Фрідріха Фребеля, Адольфа Дістервега, Костянтина Ушинського, Георга Кершенштайнера.

Рудольф Штайнер – мислитель, що істотно вплинув на становлення вальдорфської педагогіки і завдяки цьому заслужено увійшов до ряду класиків світової педагогіки. Він визнаний не лише за свої видатні педагогічні досягнення, але й за організацію системи педагогічної освіти на німецьких землях. Р. Штайнер – засновник антропософії, що заклала підвалини вальдорфської педагогіки. Саме на основі її принципів було створено мережу альтернативних шкіл.

Р. Штайнер, спрямовуючи свої зусилля на розвиток педагогіки, прагнув відновити розуміння людини як цілісності. Він також акцентував на тому, що необхідно враховувати вікові особливості дітей та розкривати потенціал, закладений від народження.

Приємного та плідного читання!

Віталій Хромець

Це передбачає певний набір почуттів, серед яких – любов до дитини, любов до свого предмета і любов до своєї діяльності. Якщо педагог не виявляє любові до дитини та своєї діяльності, він, за словами Штайнера, є профнепридатним.

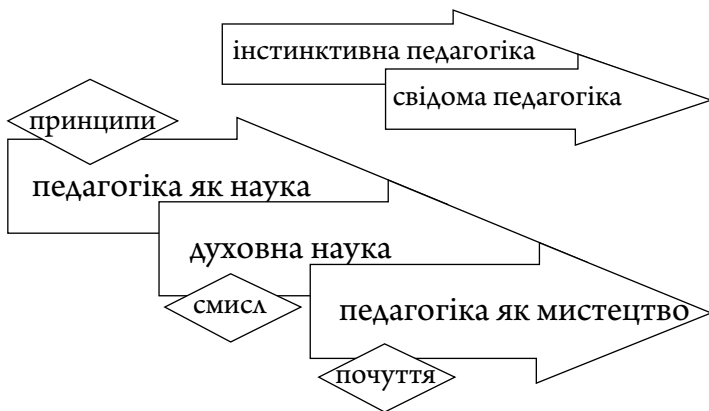

Рис. 1. Духовна наука і сучасна педагогіка

Людина може бути видатним педагогом-науковцем, знати всі принципи та розуміти, що вони означають, але якщо у неї немає любові до дитини та предмету, вона не буде успішним педагогом на практиці. Така людина не розуміє педагогіку як мистецтво, і освіта, яку вона здатна надати, не ґрунтується на її почуттєвій сфері. А педагогіка вимагає іншого рівня взаємодії: не тільки володіння теорією та знаннями, а й вміння втілювати ці принципи в життя. Тож зрозуміло, що для успішної педагогічної діяльності людині потрібно спиратися на почуття та емоції людини.

Антропологічний образ людини у педагогіці

У часи Штайнера розвивалась експериментальна психологія, яка керувалась моністичним підходом і прагнула розкрити цілісність людини.

Намагаючись виявити, як фізіологічні процеси в організмі людини впливають на її психічні реакції, Павлов сформував рефлексологію як науку. Але пошук зв'язків між фізіологією та психікою тривав, особливо в контексті класичного ленінського матеріалізму.

Позиція Штайнера, навпаки, полягала в тому, що душа сполучається з тілом і духом. Тричленний погляд на людину, що складається з тіла, душі та духу, виходив за межі сучасного йому уявлення про антропологічний образ.

Штайнер наголошував, що душа зв'язує тіло й дух, де розгортається усвідомлене. Він ввів концепцію ефірного тіла, але й підкреслював важливість фізичної реальності. Так, він вийшов за межі традиційних дуалістичних і моністичних поглядів, які визнають тільки матеріальний бік реальності (рис. 2).

Штайнер захищав свої ідеї перед представниками високоосвіченої спільноти, здобуваючи докторський ступінь з філософії та розвиваючи антропософську концепцію.

Штайнер стверджував, що не варто закликати дитину формувати власні судження на ранньому етапі, адже запитання «Як ти вважаєш?» може призвести до того, що дитина свідомо займе позицію знищення авторитету дорослого, але ще не усвідомлюватиме власного «я». Це може призвести до того, що дитина розглядатиме себе як маленького дорослого, а не як дитину.

Штайнер підкреслював, що період формування власних суджень важливий і пов'язаний із статевим дозріванням. На його думку, розвиток у межах кожної семирічки – ключовий для якості перебігу наступної. Таким чином, до-рослішання дитини та перехід з одного етапу на інший відбувається фазово кожні сім років, і якість кожного наступного етапу розвитку залежить від якості перебігу попереднього (рис. 3).

Рис. 3. Етапи розвитку людини